

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมในการบังคับคดีโทษปรับ ในการยึดทรัพย์ ขับไล่ รื้อถอน ของกรมบังคับคดี¹

นันทิกานต์ ชื่นหัว²

จากการศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมในการบังคับคดีโทษปรับในการยึดทรัพย์ ขับไล่ รื้อถอน ของกรมบังคับคดี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมในการบังคับคดีโทษปรับในการยึดทรัพย์ ขับไล่ รื้อถอน ของกรมบังคับคดี ศึกษาความหมาย ประวัติความเป็นมา และแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมในการบังคับคดีโทษปรับในการยึดทรัพย์ ขับไล่ รื้อถอน ของกรมบังคับคดี ศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับค่าธรรมเนียมในการบังคับคดีโทษปรับในการยึดทรัพย์ ขับไล่ รื้อถอน ของกรมบังคับคดี ศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมในการบังคับคดีโทษปรับในการยึดทรัพย์ ขับไล่ รื้อถอน ของกรมบังคับคดี และเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมในการบังคับคดีโทษปรับในการยึดทรัพย์ ขับไล่ รื้อถอน ของกรมบังคับคดี

โดยการจัดเก็บค่าธรรมเนียมต่างๆ ของหน่วยงานรัฐเป็นการเก็บจากผู้ที่มาใช้บริการหรือได้รับประโยชน์จากการดำเนินการของรัฐ ซึ่งอัตราการเก็บจะแตกต่างกันไปตามกฎหมายที่ให้อำนาจในการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมนั้นๆ ในการบังคับคดีทางแพ่งเป็นการที่รัฐได้ดำเนินการเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มคน ดังนั้น กลุ่มคนผู้ที่ได้รับประโยชน์จึงต้องเสียค่าธรรมเนียมเพื่อเป็นการตอบแทนผลประโยชน์ที่ได้จากหน่วยงานรัฐ แต่อย่างไรก็ดีการที่รัฐได้จัดเก็บค่าธรรมเนียมจากผู้ดำเนินการบังคับคดีในทางแพ่งจะต้องคำนึงถึงสถานการณ์ในปัจจุบัน อัตราค่าธรรมเนียมจะต้องมีการพิจารณาทบทวนว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ กลุ่มคนมีความสามารถในการจ่ายค่าธรรมเนียมให้แก่รัฐเพียงใด และในกรณีที่มีการบังคับคดีอาญา ทั้งในส่วนการบังคับโทษปรับในคดีอาญาและการบังคับโทษปรับในคดีอาญาผิด เป็นกรณีที่รัฐได้ดำเนินการเพื่อผลประโยชน์ของรัฐเอง โดยผู้ดำเนินการแทนรัฐอาจจะเป็นพนักงานอัยการ สำนักงาน ป.ป.ส. จึงถือว่าเป็นการดำเนินการเพื่อประโยชน์ของรัฐเอง มิใช่เป็นการดำเนินการเพื่อกลุ่มคนฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง กรณีดังกล่าวจึงไม่ควรที่จะต้องเสียค่าธรรมเนียมในการบังคับคดี และในการจัดเก็บค่าธรรมเนียมในการบังคับคดีดังกล่าวมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งกฎหมายหลักในส่วนของประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา และการนำประมวลกฎหมาย

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมในการบังคับคดีโทษปรับในการยึดทรัพย์ ขับไล่ รื้อถอน ของกรมบังคับคดี โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร. ณฐ สันตาสว่าง และคณะกรรมการสอบคือ รองศาสตราจารย์ประเทือง ธนิยผล และรองศาสตราจารย์จุฑามาศ นิสารัตน์

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (บางนา) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

วิธีพิจารณาความแพ่งในกรณีที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้กำหนดไว้ ซึ่งกฎหมายเหล่านี้ถือเป็นกฎหมายหลักในการจะนำมาปรับใช้กับกรณีนี้ และยังมีกฎหมายที่ผู้ปฏิบัติที่เกี่ยวข้องจะต้องนำมาบังคับใช้ เช่น พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 คำสั่งกรมบังคับคดีที่ 501/2560 เรื่อง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการยึดทรัพย์ ขับไล่ รื้อถอน และคำสั่งกระทรวงยุติธรรมที่ 227/2551 เรื่อง การปฏิบัติในการบังคับโทษปรับในคดีอาญาเสพติดตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติด พ.ศ.2550 ซึ่งจากการศึกษาการที่กฎหมายหลักขัดกับกฎหมายผู้ปฏิบัติงานก่อให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้ เกิดการโต้แย้งของบุคคลที่เกี่ยวข้องไม่สามารถจัดเก็บค่าธรรมเนียมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม เมื่อได้ทำการศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมในการบังคับคดีโทษปรับในการยึดทรัพย์ ขับไล่ รื้อถอน ของกรมบังคับคดี พบว่ายังมีปัญหาอยู่หลายประการ สามารถสรุปได้ดังนี้

ประการแรก ปัญหาการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในการบังคับโทษปรับคดีอาญา

³ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29/1 บัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับไม่ชำระค่าปรับภายในกำหนดเวลาตามมาตรา 29 วรรคหนึ่ง ให้ศาลมีอำนาจออกหมายบังคับคดีเพื่อยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินของผู้นั้นเพื่อใช้ค่าปรับ” และ วรรคสองบัญญัติว่า “การบังคับคดีตามวรรคหนึ่ง ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยให้เจ้าพนักงานศาลที่ได้รับแต่งตั้งและพนักงานอัยการเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการบังคับคดี และให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจหน้าที่ยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับและขายทอดตลาดตามที่ได้รับแจ้งจากศาลหรือพนักงานอัยการ ทั้งนี้ มิให้หน่วยงานของรัฐเรียกค่าฤชาธรรมเนียมหรือค่าใช้จ่ายจากผู้ดำเนินการบังคับคดี”

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติในมาตรา 29/1 วรรคหนึ่งและวรรคสองแล้ว เห็นว่า มาตรา 29/1 ได้กำหนดให้ศาลมีอำนาจออกหมายบังคับคดี และวิธีการบังคับคดียึดทรัพย์สิน หรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับ รวมทั้งกำหนดให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจยึดทรัพย์หรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินดังกล่าว ตามที่ได้รับแจ้งจากพนักงานอัยการ และในการนี้มีให้หน่วยงานของรัฐเรียกเก็บค่าฤชาธรรมเนียมจากเจ้าพนักงานอัยการ โดยสอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการในการบังคับคดีอาญาเกี่ยวกับค่าปรับตาม⁴มาตรา 14 (7) แห่งพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 บัญญัติ “ให้พนักงานอัยการมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้ (7) ดำเนินการตามที่ได้เห็นสมควรเกี่ยวกับการบังคับคดีอาญา เฉพาะในส่วนของการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับตามคำพิพากษา ในการนี้มีให้เรียกค่าฤชาธรรมเนียมจากพนักงานอัยการ”

³ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29/1.

⁴ พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 มาตรา 14(7).

ดังนั้น พนักงานอัยการจึงเป็นผู้รับผิดชอบในการบังคับคดีใช้ค่าปรับ รวมทั้งการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับ และให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทำการยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับ เมื่อได้รับแจ้งจากพนักงานอัยการ โดยให้อัยการสูงสุดกำหนดข้อบังคับเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการตรวจสอบทรัพย์สิน อีกทั้ง กำหนดห้ามหน่วยงานของรัฐเรียกเก็บค่าฤชาธรรมเนียมจากพนักงานอัยการ

กรมบังคับคดีมีคำสั่ง ที่ 501/2560 เมื่อวันที่ 1 กันยายน 2560 เรื่อง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการยึดทรัพย์ ขับไล่ รื้อถอน ข้อ 3 วรรคสอง กำหนดว่า “การบังคับคดีผู้บริโภคนซึ่งดำเนินการโดยผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภค การบังคับคดีนายประกัน การบังคับโทษปรับในคดีอาญา ไม่ต้องวางค่าใช้จ่าย แต่หากบังคับคดีได้เงินแล้วจึงให้หักค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในการบังคับคดี” รวมถึงกรณีที่ผู้ถูกบังคับคดีวางเงินชำระหนี้ด้วย ซึ่งหากบันทึกข้อความใดขัดหรือแย้งกับคำสั่งนี้ ให้ถือปฏิบัติตามคำสั่งนี้

เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ถือปฏิบัติตามคำสั่งกรมบังคับคดีที่ 501/2560 เรื่อง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการยึดทรัพย์ ขับไล่ รื้อถอน กล่าวคือ เมื่อพนักงานอัยการ โจทก์ตั้งเรื่องบังคับคดียึดหรืออายัดทรัพย์สินของจำเลย ไม่ต้องวางเงินทรองค่าใช้จ่ายต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีและนำเจ้าพนักงานบังคับคดีไปทำการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน หากขายทอดตลาดทรัพย์สินหรืออายัดทรัพย์สินเป็นของจำเลยแล้ว จะนำเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดทรัพย์สินหรือเงินที่ได้จากการอายัดทรัพย์สินดังกล่าวจัดทำบัญชีแสดงรายการรับ-จ่ายเงิน โดยหักค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในการบังคับคดี และนำส่งเงินที่เหลือต่อศาลเพื่อชำระค่าปรับ และนำส่งเป็นรายได้แผ่นดินต่อไป

จากการดำเนินการดังกล่าวของเจ้าพนักงานบังคับคดี ทำให้มีคู่ความโต้แย้งว่าการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายชั้นบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดีว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีไม่มีอำนาจเรียกเก็บได้

ดังนั้น จึงควรแก้ไขคำสั่งกรมบังคับคดีที่ 501/2560 เรื่อง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการยึดทรัพย์ ขับไล่ รื้อถอน ให้สอดคล้องกับประมวลกฎหมายอาญาในเรื่องอำนาจเจ้าพนักงานบังคับคดีในการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมของเจ้าพนักงานบังคับคดี ซึ่งมีลำดับศักดิ์กฎหมายสูงกว่าคำสั่งกรมบังคับคดีที่ 501/2560 เรื่อง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการยึดทรัพย์ ขับไล่ รื้อถอน เพื่อให้เจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

⁵ คำสั่งกรมบังคับคดี ที่ 501/2560 เมื่อวันที่ 1 กันยายน 2560 เรื่อง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการยึดทรัพย์ ขับไล่ รื้อถอน ข้อ 3.

พิจารณาแล้วเห็นควรที่จะได้ปรับปรุงแก้ไขคำสั่งกรมบังคับคดีดังกล่าว โดยให้ยกเลิกความในข้อ 3 “คดีเยาวชนและครอบครัวเฉพาะการบังคับคดีค่าอุปการะเลี้ยงดูหรือค่าเลี้ยงชีพ และคดีแรงงานไม่ต้องวางค่าใช้จ่ายและไม่ต้องชำระค่าธรรมเนียม ตลอดจนค่าใช้จ่ายในการบังคับคดี

การบังคับคดีผู้บริ โภคซึ่งดำเนินการ โดยผู้บริ โภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริ โภค การบังคับคดี นายประกัน การบังคับโทษปรับคดีอาญา ไม่ต้องวางค่าใช้จ่าย แต่หากบังคับคดีได้เงินแล้วจึงให้หักค่าธรรมเนียม และค่าใช้จ่ายในการบังคับคดีจากเงินดังกล่าว รวมถึงกรณีที่ผู้ถูกบังคับคดีวางเงินชำระหนี้ด้วย”

โดยให้ใช้ความใหม่ ดังนี้

ข้อ 3 “คดีเยาวชนและครอบครัวเฉพาะการบังคับคดีค่าอุปการะเลี้ยงดูหรือค่าเลี้ยงชีพ และคดีแรงงาน ไม่ต้องวางค่าใช้จ่ายและไม่ต้องชำระค่าธรรมเนียม ตลอดจนค่าใช้จ่ายในการบังคับคดี

การบังคับคดีผู้บริ โภคซึ่งดำเนินการ โดยผู้บริ โภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริ โภค การบังคับคดี นายประกัน ไม่ต้องวางค่าใช้จ่าย แต่หากบังคับคดีได้เงินแล้วจึงให้หักค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในการบังคับ คดีจากเงินดังกล่าว รวมถึงกรณีที่ผู้ถูกบังคับคดีวางเงินชำระหนี้ด้วย”

ปัญหาประการต่อมา ปัญหาการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในการบังคับโทษปรับคดีอาญาเสพติด การบังคับให้มีการชำระค่าปรับในคดีอาญาเสพติดตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติด พ.ศ. 2550 โดย บัญญัติไว้ในมาตรา 21 ว่า “ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษปรับให้พนักงานอัยการร้องขอให้ศาลออก หมายบังคับคดีเพื่อแต่งตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีของกรมบังคับคดีดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ ต้องโทษแทนค่าปรับได้ ซึ่งการบังคับคดีในกรณีดังกล่าวให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้ บังคับโดยอนุโลม โดยให้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมีอำนาจตรวจสอบ ทรัพย์สินและให้ถือว่าเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา และการบังคับคดีตามมาตรานี้ไม่กระทบต่อการที่ศาลจะมี คำสั่งให้ผู้ต้องโทษแทนค่าปรับตามกฎหมายอาญา”

จากบทบัญญัติมาตรา 21 ดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาดังข้างในการบังคับโทษปรับในคดี ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้มีความชัดเจนมากขึ้นว่าเป็นหน้าที่ของหน่วยงานใดซึ่งในทางปฏิบัติจะมีหนังสือ แจ้งไปยังพนักงานอัยการให้ดำเนินการขอหมายบังคับคดีเพื่อยึดและอายัดทรัพย์สินของผู้ต้องโทษ มาตรานี้จึง เป็นบทบัญญัติสำหรับการบังคับโทษปรับโดยเฉพาะ และสอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 30/1

⁶ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติด พ.ศ. 2550 มาตรา 21.

ต่อมากระทรวงยุติธรรมได้มีคำสั่งที่ 227/2551 ลงวันที่ 23 กรกฎาคม 2551 เรื่อง การปฏิบัติในการบังคับโทษปรับในคดีอาญาเสพติดตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาอาญาเสพติด พ.ศ.2550 โดยที่มาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาอาญาเสพติด พ.ศ. 2550 บัญญัติให้พนักงานอัยการร้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีเพื่อแต่งตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีของกรมบังคับคดีดำเนินการการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องโทษแทนค่าปรับได้ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษปรับและให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยให้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามอาญาเสพติดมีอำนาจตรวจสอบทรัพย์สินและให้ถือว่าเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา

คำสั่งกระทรวงยุติธรรม ที่ 227/2551 เรื่องการปฏิบัติในการบังคับโทษปรับในคดีอาญาเสพติดตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาอาญาเสพติด พ.ศ.2550 ได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการบังคับคดีในคดีอาญาเสพติดไว้เป็นการเฉพาะ ดังนี้

“ข้อ 4.5 เมื่อสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามอาญาเสพติดได้รับแจ้งว่า มีการออกหมายบังคับคดีแล้ว ให้ประสานกับกรมบังคับคดีเพื่อดำเนินการบังคับคดี พร้อมทั้งแสดงถึงทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้องของจำเลยที่ประสงค์ให้เจ้าพนักงานดำเนินการบังคับคดี วางเงินทวงถามค่าใช้จ่ายต่อเจ้าพนักงานบังคับคดี และนำเจ้าพนักงานบังคับคดีไปทำการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน หรือดำเนินการอื่นใดที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งกำหนดให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา”

ข้อ 4.6 กำหนดให้เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีขายทอดตลาดทรัพย์สินหรืออายัดเงินหรือสิทธิเรียกร้องเป็นของจำเลยแล้ว ให้นำเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดหรือเงินที่ได้จากการอายัดดังกล่าวภายหลังจากหักค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในการบังคับคดีส่งศาลเพื่อชำระค่าปรับและนำส่งเป็นรายได้แผ่นดิน พร้อมทั้งแจ้งให้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามอาญาเสพติดทราบ”

ในการบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดีต้องถือปฏิบัติตามคำสั่งกระทรวงยุติธรรมที่ 227/2551 เรื่องการปฏิบัติในการบังคับโทษปรับในคดีอาญาเสพติดตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาอาญาเสพติด พ.ศ.2550 ว่าหากขายทอดตลาดทรัพย์สินหรืออายัดเงินหรืออายัดทรัพย์สินของจำเลยได้แล้ว จะนำเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดหรือเงินที่ได้จากการอายัดดังกล่าวจัดทำบัญชีแสดงรายการรับ-จ่ายเงิน และจ่ายเงินส่วนได้ของโจทก์โดยหักค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในการบังคับคดีจากทรัพย์สินของจำเลยดังกล่าว และนำส่งเงินที่เหลือต่อศาลเพื่อชำระค่าปรับและนำส่งเป็นรายได้แผ่นดินต่อไป

⁷ คำสั่งกระทรวงยุติธรรม ที่ 227/2551 เรื่องการปฏิบัติในการบังคับโทษปรับในคดีอาญาเสพติดตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาอาญาเสพติด พ.ศ.2550.

ต่อมากรมบังคับคดีมีคำสั่ง ที่ 501/2560 เมื่อวันที่ 1 กันยายน 2560 เรื่อง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการยึดทรัพย์ ขับไล่ รื้อถอน ข้อ 3 วรรคสอง กำหนดว่า “การบังคับคดีผู้บริ โภคซึ่งดำเนินการโดยผู้บริ โภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริ โภค การบังคับคดีนายประกัน การบังคับโทษปรับในคดีอาญา ไม่ต้องวางค่าใช้จ่าย แต่หากบังคับคดีได้เงินแล้วจึงให้หักค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในการบังคับคดี รวมถึงกรณีที่ผู้ถูกบังคับคดีวางเงินชำระหนี้ด้วย” ซึ่งหากบันทึกข้อความใดขัดหรือแย้งกับคำสั่งนี้ ให้ถือปฏิบัติตามคำสั่งนี้ เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ถือปฏิบัติตามคำสั่งกรมบังคับคดีที่ 501/2560 เรื่อง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการยึดทรัพย์ ขับไล่ รื้อถอน กล่าวคือเมื่อพนักงานอัยการโจทก์หรือสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดตั้งเรื่อง บังคับคดียึดหรืออายัดทรัพย์สินของจำเลย ไม่ต้องวางเงินทวงด่าใช้จ่ายต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีและ นำเจ้าพนักงานบังคับคดีไปทำการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน หากขายทอดตลาดทรัพย์สินหรืออายัดทรัพย์สินเป็นของจำเลยแล้ว จะนำเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดทรัพย์สินหรือเงินที่ได้จากการอายัดทรัพย์สินดังกล่าวจัดทำบัญชีแสดงรายการรับ-จ่ายเงิน และจ่ายเงินส่วนได้ของโจทก์โดยหักค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในการบังคับคดี และนำส่งเงินที่เหลือต่อศาลเพื่อชำระค่าปรับ และนำส่งเป็นรายได้แผ่นดินต่อไป

แม้ต่อมาได้มีการประกาศใช้⁸พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญาเสพติด พ.ศ. 2564 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2564 โดยมาตรา 186 บัญญัติว่า “ในกรณีที่ศาลมี คำพิพากษาให้ลงโทษปรับ ให้เงินที่ได้จากค่าปรับตามคำพิพากษาดตกเป็นของกองทุน ทั้งนี้ เฉพาะส่วนที่นำส่งคลังโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลังหากจำเลยไม่ชำระค่าปรับตามวรรคหนึ่งและมีการดำเนินการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายอาญา ให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. อำนาจความสะดวกหรือให้ความช่วยเหลือในการดำเนินการบังคับคดีด้วย

ตามบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวไม่ได้กำหนดหน่วยงานหรือผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการบังคับโทษปรับไว้โดยตรง เพียงแต่ในการบังคับโทษปรับในคดีอาเสพติดโดยวิธียึดทรัพย์สินของผู้ต้องโทษมาชำระค่าปรับตามคำพิพากษาของศาลให้นำประมวลกฎหมายอาญามาใช้เท่านั้น อีกทั้งบัญญัติให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. อำนาจความสะดวกหรือให้ความช่วยเหลือในการบังคับคดีแต่ไม่ระบุรายละเอียดในการให้ความช่วยเหลือว่ามีอำนาจหน้าที่เพียงใด

จากการดำเนินการดังกล่าวของเจ้าพนักงานบังคับคดี ทำให้มีคู่ความโต้แย้งว่าการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายชั้นบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดีว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีไม่มีอำนาจเรียกเก็บได้ เมื่อประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29/1 บัญญัติห้ามมิให้เรียกเก็บค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายชั้นบังคับคดีจากผู้ดำเนินการบังคับคดีเพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น มิได้ห้ามเจ้าพนักงานบังคับคดีเรียกเก็บค่าธรรมเนียมและ

⁸ พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญาเสพติด พ.ศ. 2564 มาตรา 186.

ค่าใช้จ่ายจากเงินที่ได้มาจากการบังคับคดีของจำเลย รวมถึงกรณีจำเลยวางเงินชำระหนี้ครบตามหมายบังคับคดี ก่อให้เกิดปัญหาเรื่องอำนาจของเจ้าพนักงานบังคับคดีในการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในชั้นบังคับคดี จากทรัพย์สินของจำเลยที่ขายทอดตลาดทรัพย์สิน หรือเงินหรือทรัพย์สินของจำเลยที่ลูกอาศัย หรือที่จำเลยวางชำระหนี้ตามหมายบังคับคดีได้หรือไม่

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการของเจ้าพนักงานบังคับคดีในเรื่องการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมของเจ้าพนักงานบังคับคดีกรณีค่าธรรมเนียมในการบังคับโทษปรับในคดีอาญาเสพติดซึ่งถือว่าเป็นคดีอาญาอย่างหนึ่ง สอดคล้องกับประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29/1 กล่าวคือ ห้ามมิให้เรียกเก็บค่าธรรมเนียมจากผู้ดำเนินการบังคับคดี นอกจากจะต้องแก้ไขปรับปรุงคำสั่งกรมบังคับคดีที่ 501/2560 คำสั่ง ที่ 501/2560 เรื่อง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการยึดทรัพย์สิน ขัปไล่ รื้อถอน ข้อ 3 วรรคสอง แล้วยังต้องมีการแก้ไขคำสั่งของกระทรวงยุติธรรมที่คำสั่งที่ 227/2551 เรื่อง การปฏิบัติในการบังคับโทษปรับในคดีอาญาเสพติดตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญาเสพติด พ.ศ.2550 เพื่อให้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอำนาจในการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมของเจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ขอเสนอแนะให้มีการแก้ไข กระทรวงยุติธรรมได้มีคำสั่งที่ 227/2551 เรื่องการปฏิบัติในการบังคับโทษปรับในคดีอาญาเสพติดตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา เสพติด พ.ศ.2550 ดังนี้

จากเดิม ข้อ 4.6 “กำหนดให้เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีขายทอดตลาดทรัพย์สินและหรืออายัดเงินหรือสิทธิเรียกร้องเป็นของจำเลยแล้ว ให้นำเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดหรือเงินที่ได้จากการอายัดดังกล่าวภายหลังจากหักค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในการบังคับคดีส่งศาลเพื่อชำระค่าปรับและนำส่งเป็นรายได้แผ่นดิน พร้อมทั้งแจ้งให้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดทราบ”

แก้ไขเป็น ข้อ “4.6 กำหนดให้เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีขายทอดตลาดทรัพย์สินและหรืออายัดเงินหรือสิทธิเรียกร้องเป็นของจำเลยแล้ว ให้นำเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดหรือเงินที่ได้จากการอายัดดังกล่าวส่งศาลเพื่อชำระค่าปรับและนำส่งเป็นรายได้แผ่นดิน พร้อมทั้งแจ้งให้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดทราบ”

ประการสุดท้าย ปัญหาอัตราค่าธรรมเนียมเจ้าพนักงานบังคับคดี

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2548 กำหนดอัตราค่าธรรมเนียมเจ้าพนักงานบังคับคดีไว้ในตาราง 5 ท้ายประมวลวิธีพิจารณาความแพ่งนับแต่ประมวลวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2548 มีผลใช้บังคับ

เมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 2548 ประกอบกับในปัจจุบันเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ได้ส่งผลกระทบเป็นวงกว้าง โดยส่งผลต่อการดำเนินชีวิตตามปกติ การประกอบอาชีพ รวมถึง การประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการในทุกระดับ จากสถานการณ์ดังกล่าวทำให้ลูกหนี้จำนวนมากอาจต้องตกเป็นผู้ผิดนัด มีความรับผิดชอบตามสัญญา หรือตามกฎหมายหลายประการ ส่งผลให้มีปริมาณการฟ้องร้องบังคับคดีเพิ่มมากขึ้น ทั้งคดีแพ่งและคดีล้มละลาย กรณีเป็นปัญหาความเป็นธรรมของประชาชนที่มีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม รัฐจึงควรเข้ามามีบทบาทโดยมีมาตรการชั่วคราวเพื่อการบรรเทาโดยเร่งด่วน

ดังนั้น จึงต้องมีการแก้ไขอัตราค่าธรรมเนียมของเจ้าพนักงานบังคับคดีเพื่อให้มีกฎหมายเกี่ยวกับอัตราค่าธรรมเนียมเจ้าพนักงานบังคับคดีที่สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน สามารถให้ความช่วยเหลือลูกหนี้ได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ

จากปัญหาดังกล่าว จึงควรแก้ไข ยกเลิกความในข้อ 3 และ ข้อ 4 ตาราง 5 ท้ายประมวลวิธีพิจารณาความแพ่งซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2548 จากเดิม “3. เมื่อยึดทรัพย์สินซึ่งไม่ใช่ตัวเงินแล้ว ไม่มีการขายหรือจำหน่ายร้อยละ 2 ของราคาทรัพย์สินที่ยึด ข้อ “4. เมื่อยึดทรัพย์สินซึ่งมิใช่ตัวเงินแล้ว ไม่มีการขายหรือจำหน่าย ร้อยละ 1 ของจำนวนเงินที่ยึดหรืออายัดหรือราคาทรัพย์สินที่อายัด” แก้ไขโดยให้ยกเลิกค่าธรรมเนียมของเจ้าพนักงานบังคับคดีทั้งสองกรณีที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น เนื่องจาก รัฐมีหน้าที่ในการดูแลระบบเศรษฐกิจของประเทศ รัฐจึงมีหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือ หรือบรรเทาผลกระทบจากสถานการณ์ดังกล่าว

เอกสารอ้างอิง

กรมบังคับคดี, คู่มือติดต่อราชการ กรมบังคับคดี, กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงการณราชวิทยาลัย, 2565.

ธัญญพร ทองศรีนุช, “หลักกฎหมายในการพิจารณาคดีอาเสพติด กรณีจำเลยให้การรับสารภาพของไทย”
วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2561.

ประกาญจน์ ชอบไพบูลย์, “ปัญหาการบังคับใช้โทษปรับในคดีอาเสพติด” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต ,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2558.

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29/1

พระราชบัญญัติองค์การและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 มาตรา 14(7)

คำสั่งกรมบังคับคดี ที่ 501/2560 เมื่อวันที่ 1 กันยายน 2560 เรื่อง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการยึดทรัพย์ ขับไล่ รื้อถอน
ข้อ 3

คำสั่งกระทรวงยุติธรรม ที่ 227/2551 เรื่องการปฏิบัติในการบังคับโทษปรับในคดีอาเสพติดตามพระราชบัญญัติ
วิธีพิจารณาคดีอาเสพติด พ.ศ.2550

พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาเสพติด พ.ศ. 2564 มาตรา 186.